

Bemærkninger om danske Galhvepse.

Af

E. B. Hoffmeyer.

I. *Cynipariae*.

Rhodites centifoliae Htg. danner Galler paa Bladene af dyrkede Roser (*Rosa centifolia* L.), og disse kan ikke skelnes fra Gallerne af *Rhodites eglanteriae* Htg. Hvepsen er derimod let at kende fra denne Art, idet Radialcellen er kort som hos *Rh. rosae* L., og Areola findes. Af 6 Galler fra Stjør ved Aarhus har jeg klækket 3 ♀; paa Zoologisk Museum¹⁾ findes Arten fra Husby Klitter.

Rhodites rosae L. Hannen til denne Art synes i Tyskland at forekomme sjældent. J. J. Kieffer skriver i Die Insecten Mitteleuropas, Die Gallwespen, at han har klækket Arten i mange Aar uden at faa en eneste ♂. Reinhard klækkede i 15 Aar kun 1 ♂, medens Adler fik 7 ♂ af 671 Imagines. Riedel angiver Forholdet som 1 : 100. I 1923 klækkede jeg af Materiale, indsamlet dels Efteraaret forud, dels samme Foraar, 2 ♂; hvormange ♀ jeg ialt klækkede, ved jeg desværre ikke, men efter 1. Juni fik jeg 221. En Del af Materialet var dog først indsamlet i Maj, saa en Del ♂ muligvis allerede var klækkede.

¹⁾ For Tilladelsen til at se Zoologisk Museums Samlinger, deribl. ogsaa Schlicks Samling, bringer jeg her Hr. Inspektør W. Lundbeck min Tak.

De følgende 2 Aar har jeg samlet et stort Materiale fra det vestlige Sjælland. Resultatet af Klækningerne ses nedenfor:

1923.	Korsør	599 ♀	18 ♂	0	Periclistus	206	Snylttere.
	Klarskov	1 -	0 -	240	—	28	—
	Basnæs	23 -	1 -	0	—	86	—
	Sorø	29 -	6 -	6	—	137	—
	Espe	106 -	3 -	0	—	193	—
	Boeslunde	10 -	0 -	0	—	15	—
	Slagelse	36 -	2 -	177	—	251	—
1924.	Basnæs	2 -	0 -	0	—	53	—
	Tystrup	5 -	1 -	0	—	36	—
	Korsør Skov	23 -	0 -	26	—	50	—
	Espe	364 -	6 -	115	—	209	—
	Boeslunde	8 -	2 -	0	—	0	—
	Sorø	1 -	0 -	0	—	46	—
	Halskov	40 -	0 -	3	—	18	—
	Nyborg	9 -	0 -	5	—	6	—
	Korsør	2032 -	98 -	1	—	3924	—

Man vil af de ovenfor anførte Tal se, at jeg har klækket 4 pCt. Hanner, fra den nederste Klækning fra Korsør alene 4,5 pCt., fra den første derimod 3 pCt. Muligvis optræder Galhvepsehannerne talrigere, jo længere man kommer nordpaa; mine Klækninger af Hannen til *Phanacis centaureae* Först. kunde tyde derpaa.

Af Snylttere forekom *Orthopelma mediator* Thbg. i størst Antal, dernæst kom *Habrocytus bedeguaris* Thoms. og *Torymus bedeguaris* L., mens *Torymus macropterus* Walk. kun er klækket fra Sorø og Espe. Denne Art er dog almindelig i *Diastrophus rubi* Htg.

Aylax scabiosae Gir. Denne Art kan kun ved Gallen skelnes fra den følgende. Gallerne danner aflange Opsvulmninger af Stængelen, ofte ved Rodhalsen, og er mangekamrede; de findes paa *Centaurea scabiosa* L. og *C. rhennana* Bor. Paa Zoologisk Museum findes Arten fra Falster (Schlick).

Aylax rogenhoferi Wachtl danner smaa Opsvulmninger paa Indersiden af Kurvdækbladene, sjældnere er Skiveblomsterne opsvulmede paa Midten. Den findes paa

Centaurea scabiosa L. Af *C. jacea* L. har jeg klækket den uden at kunne finde Gallen blandt de talrige Trypetingaller. Jeg har Arten fra Espe, Skelskør, Basnæs og Braband.

Phanacis centaurea Först. Hannen af denne Art synes kun at være fundet af Förster, der skriver i Verh. zool. bot. Ges. Wien Bd. XIX 1869 p. 327: „Von dieser Gattung habe ich durch wiederholte Zucht endlich auch das ♂ erhalten, welches sich durch abweichende Färbung und stark verkürzte Flügel ganz bedeutend vom ♀ unterscheidet“. Allerede i 1923 klækkede jeg 2 ♂ fra Braband, mens jeg kun fik 8 ♀, og 1924 klækkede jeg fra Basnæs 6 ♂ mod 251 ♀ samt i 1925 fra samme Sted 7 ♂ mod 342 ♀. I dette Materiale fandtes en mørk ♂ og 2 uvingede ♀. Jeg giver her en kort Beskrivelse af disse Former:

♂: Gelb, Hinterleibsspitze etwas dunkler, das 3. Fühlerglied $\frac{1}{2}$ mal länger als das 2. und 4., die gleich lang sind, und nur wenig länger als das 1., schwach gebogen. Die Vorderflügel erreichen fast das 3. Glied der Hinterkörper, mit entwickelter Subcosta und Radius, die Hinterflügel reichen über die Wurzel des 2. Gliedes.

Var. *fuliginosus* ♂ nov. var. Körperfarbe wie beim ♀, gelb sind Mund, Fühler und Beine, die Schenkel mit dunkler Wurzel. 1 Stück aus Basnæs.

Var. *apterus* ♀ nov. var. Flügel verstümmelt wie beim ♂. 2 Stücke aus Basnæs.

Trigonaspis synaspis Htg. ♀♂ **megapteropsis** Wriese. I Zoologisk Museums Gallesamling findes nogle Galler fra Lohals (I. C. Nielsen og K. L. Henriksen), henførte til denne Art; det er dog sikkert *T. megaptera* Panz., der er ret almindelig her i Landet, omend den forekommer sjældnere i det vestlige Sjælland.

Andricus quercus-corticis L. Den agame Generation udvikles af Galler i Barken paa ældre Ege paa beskadi-

gede Steder, hvor Barken ikke er dækket af Kork, særlig omkring udgaaede Grene. Gallerne er helt skjult i Barken; først naar de er forladt af Hvepsen, bliver de iøjnefaldende som ægformede Fordybninger, der oftest er ordnede i Rækker, og ældre Galler er randede af radiale Straaler. Hvepsen flyver tidligt om Foraaret. Den sexuelle Generation, *gemmatus* Adler, udvikles af knappenaals-hovedstore Galler i Aarsskuddene, oftest ved Siden af Knopperne; de ligner meget *trilineatus*-Gallerne, men er mere fremstaaende, saa man tydeligt ser Gallen afsat udvendigt paa Skuddene. Hvepsen flyver i Juli, før *trilineatus* og *testaceipes*. Jeg har fundet denne Galleform ved Espe og Skelskør, mens jeg har fundet den agame Generation overalt i Vestsjælland samt ved Nyborg og Lohals. I Zoologisk Museums Hvepsesamling findes en Række agame ♀ fra Dyrehaven og Bremersvold.

Af de agame Galler har jeg klækket *Torymus amoenus* Boh. og *T. pleuralis* Thoms. Sidstnævnte Arts Værtsgalle var hidtil ukendt.

Andricus rhyzomae Htg. Den agame Generations Galler ligner meget foregaaende Arts, de er mere fremstaaende, halvkugleformede og findes paa Rødderne, gerne dækkede af Mos og Græs. Jeg har fundet Arten ved Sorø og klækket *Torymus nobilis* Boh. og *T. amoenus* Boh. deraf.

Andricus seminationis Gir. danner langstilkede Galler paa Egens Hanrakler, hvis Stilke fortykkes og bliver sid-dende. Hverken Galle eller Hveps kan kendes fra *A. callidoma* Htg.; Artsforskellen ligger dog ikke blot i Gallernes Anbringelsesmaade og Plads paa Træet, men ogsaa i, at sidstnævnte Art har baade en agam og en sexuel Generation, mens *seminationis* kun er agam. Jeg har Gallen fra Skelskør Skov, Stignæs, Basnæs og Rudehegn.

Andricus marginalis Schlecht. danner Galler i Bladrandene. Hverken Galle eller Hveps kan kendes fra *A.*

quadrilineatus og forekommer som denne kun agam. Jeg har den enkeltvis fra Korsør Skov, Skelskør Skov, Stigsnæs, Basnæs, Slagelse og Rudehegn.

Andricus quadrilineatus Htg. Tidligere var denne Art kun kendt fra Saltofte paa Fyen (P. Jørgensen). I Zoologisk Museums Gallesamling findes den fra Roskilde (O. Rostrup) og Frederiksdal (Henriksen), ligesom nogle Galler fundne af Kryger ved Fortunen og signerede *Dryophanta verrucosa* Schlecht., er identiske med denne Art. I Hvepsesamlingen findes en Række, samlet af Drewsen, antagelig fra Dyrehaven. Arten hører sikkert til vore almindeligste, jeg har fundet den overalt i det vestlige Sjælland samt ved Nyborg, Vejlø Skov, Ulfshale og Rudehegn. Ved Basnæs var Gallerne saa talrige, at Hanrakerne ikke kom til Udvikling, men Gallerne fyldte Knopperne, endnu før Knopskællene faldt af.

Andricus nudus Adler. Den sexuelle Generation af denne Galhveps, som K. Henriksen omtaler i Ent. Medd. X 1914 p. 98, har jeg klækket fra Korsør Skov, Basnæs og Sorø. Den er stedse fundet sammen med *A. quadrilineatus* Htg., hvorved den lille, ubetydelige Galle er vanskelig at isolere. Den agame Generation (*malpighii* Adler) har jeg fundet overalt.

Andricus albopunctatus Schlecht. danner om Foraaret Galler i Egeknopper; de er grønlige eller gullige med hvide Pletter. Det yderste Lag raadner op, efter at Gallen er faldet til Jorden. Sexual Generation findes ikke. Arten optræder gerne enkeltvis og er foruden paa Lohals og Ulfshale fundet mange Steder paa Sjælland.

Andricus quercus-ramuli L. har jeg fundet i Skelskør Skov og Vejlø Skov.

Neuroterus numismalis Oliv. ♀♂ *vesicatrix* Schlecht. har hidtil ikke været fundet her i Landet. Den er en

lille, flad Bladgalle, der gennembyrder begge Sider af Bladet og paa Oversiden har en lille Knop i Midten, hvorfra der udgaar fine radiære Ribber. Da den gerne sidder helt inde paa Bladpladen, kan den findes hele Sommeren. Jeg har fundet denne Galleform overalt, dog aldrig i saa stort Antal som den agame Generation.

Neuroterus albipes Schenck. I „Danske Zoocecidier“ (Vid. Medd. Nat. For. Kbhvn. 1896 p. 25) opgiver Sofie Rostrup, at denne Arts agame Generation, *laeviusculus* Schenck, er fundet ved Fredensborg, Boserup og paa Lolland. I „De danske galledannende Cynipider“ (Ent. Medd. (2) III 1906) skriver P. Jørgensen, at det er *N. tricolor* Htg. ♂♀ *fumipennis* Htg., Fru Rostrup har haft for sig, idet han af Lokalteter tilføjer Assensegnen, hvor den er almindelig. I sin Beskrivelse af Hvepsen anfører han dog ikke noget om Vingernes Farve. I min Oversigt over Aarhusegnens Galhvepse (Flora og Fauna 1923) angiver jeg i Tillid til P. Jørgensen de fundne Galler som tilhørende Arten *tricolor*, idet jeg ikke gennem Klækning fik konstateret Fejlen. Foraaret 1924 klækkede jeg imidlertid 11 Imagines fra Sorø og 2 fra Fuirendal og kunde derved konstatere, at det var *laeviusculus* Schenck, saaledes som Fru Rostrup havde opgivet. For yderligere at konstatere, at det er denne Art, der er almindelig her i Landet, eftersøgte jeg den sexuelle Generation, som jeg ogsaa fandt paa talrige Lokalteter, mens jeg ikke fandt den langt større Galle til *N. tricolor* Htg. *Albipes*-Gallen er en lille, aflang Bladrandgalle, 2 mm lang og 1 mm bred, med en lille Vorte paa Ydersiden; den findes paa saavel Knopskæl som Løvblade og foraarsager som Regel, at Bladkødet om den visner, hvorved Gallen vanskelig findes. Arten er meget almindelig; jeg har fundet begge Generationer overalt, hvor jeg har samlet. O. Gertz angiver den fra 13 Lokalteter i Skaane (Skånes Zoocecidier. Lunds Univ. Årsskr. N. F. Afd. 2 Bd. 14 Nr. 26 1918).

Neuroterus tricolor Htg. Denne Art er her fra Landet kun kendt fra Frederiksgave, hvor P. Jørgensen har fundet den sexuelle Generation. Mens Gallerne til den agame Generation, *fumipennis* Htg., er vanskelige at kende fra *laeviusculus*- og *lenticularis*-Gallerne, er Imago let at skelne paa de i Spidsen røgfavede Vinger og Bagkroppens gule Rod. I Skaane er den fundet af C. G. Thomson og senere af O. Gertz ved Reften.

II. *Synergariae*.

Synergus thaumacerus Dalm. Basnæs. *Andricus malpighii* Adl. Marts.

S. incrassatus Htg. Talrig i *A. quercus-corticis* L., *A. sieboldi* Htg. og *A. quercus-radicis* F. Febr.—Marts og Juni.

S. apicalis Htg. Vilhelmsborg, Hadsten, Basnæs. *A. testaceipes* Htg., *A. trilineatus* Htg. og *A. foecundatrix* Htg. Febr.—Maj.

S. varius Htg. Laurberg. *Diplolepis quercus-folii* L. April.

S. palicornis Htg. Almindelig overalt. *A. marginalis* Schl. og *A. quadrilineatus* Htg. i Juli; *D. longiventris* Htg., *Neuroterus numismalis* Oliv., *N. laeviusculus* Schenck og *N. lenticularis* Oliv. i Jan.—Maj.

S. tscheki Mayr. Almindelig overalt. *A. ostrea* Htg., *A. malpighii* Adl., *D. divisa* Htg., *D. quercus-folii* L. og *N. lenticularis* Oliv. Jan.—Marts.

S. albipes Htg. Almindelig overalt. *A. seminationis* Gir., *A. marginalis* Schl., *A. quadrilineatus* Htg., *A. curator* Htg., *N. vesicatrix* Schl. og *N. quercus-baccarum* L. Juli—August.

S. vulgaris Htg. Overalt i Aarhusegnen, Nyborg, Bildsø, Sorø. *A. ostrea* Htg., *A. sieboldi* Htg., *A. foecundatrix* Htg., *A. globuli* Htg. og *D. divisa* Htg. Febr.—April.

S. nervosus Htg. Nyborg, Korsør, Basnæs. *A. malpighii* Adl., *A. globuli* Htg. Januar.

S. tristis Mayr. Almindelig i Aarhusegnen, Korsør Basnæs, Fuirendal. *A. ostrea* Htg. Jan.—Marts.

S. palliceps Htg. Korsør. *A. collaris* Htg. Januar. Et enkelt Exemplar af *Biorrhiza pallida* Oliv. fra Høskov ved Aarhus har jeg henført hertil. Arten, der ikke findes omtalt i „Die Insekten Mitteleuropas“ Bd. III (J. J. Kieffer: Die Gallwespen), adskiller sig fra de to følgende Arter ved, at Følehornene er mørkere i Spidsen end ved Basis.

S. gallae-pomiformis Fonsc. Flere Steder i Aarhus-egnen, Korsør, Basnæs. *A. foecundatrix* Htg. i Jan.—Febr.; *Trigonaspis megaptera* Panz., *Biorrhiza pallida* Oliv. og *A. sieboldi* Htg. i Juni—Aug.

S. radiatus Mayr. Almindelig. *A. ostrea* Htg., *A. calidoma* Htg., *A. seminationis* Htg., *A. quadrilineatus* Htg., *A. malpighii* Adl., *A. albopunctatus* Schl. og *N. quercus-baccarum* L. Juni—Aug.

Saphonecrus connatus Htg. Fløystrup, Basnæs. *A. trilineatus* Htg. og *A. malpighii* Adl. Marts—April.

Ceroptres arator Htg. Basnæs, Fuirendal. *A. trilineatus* Htg. Marts.

Periclistus brandti Ratz. Ret almindelig. *Rhodites rosae*. Foraar.

P. caninae Htg. Ret almindelig. *Rhodites eglanteriae* Htg., *Rh. rosarum* Gir. Foraar.

Korsør, i Okt. 1925.